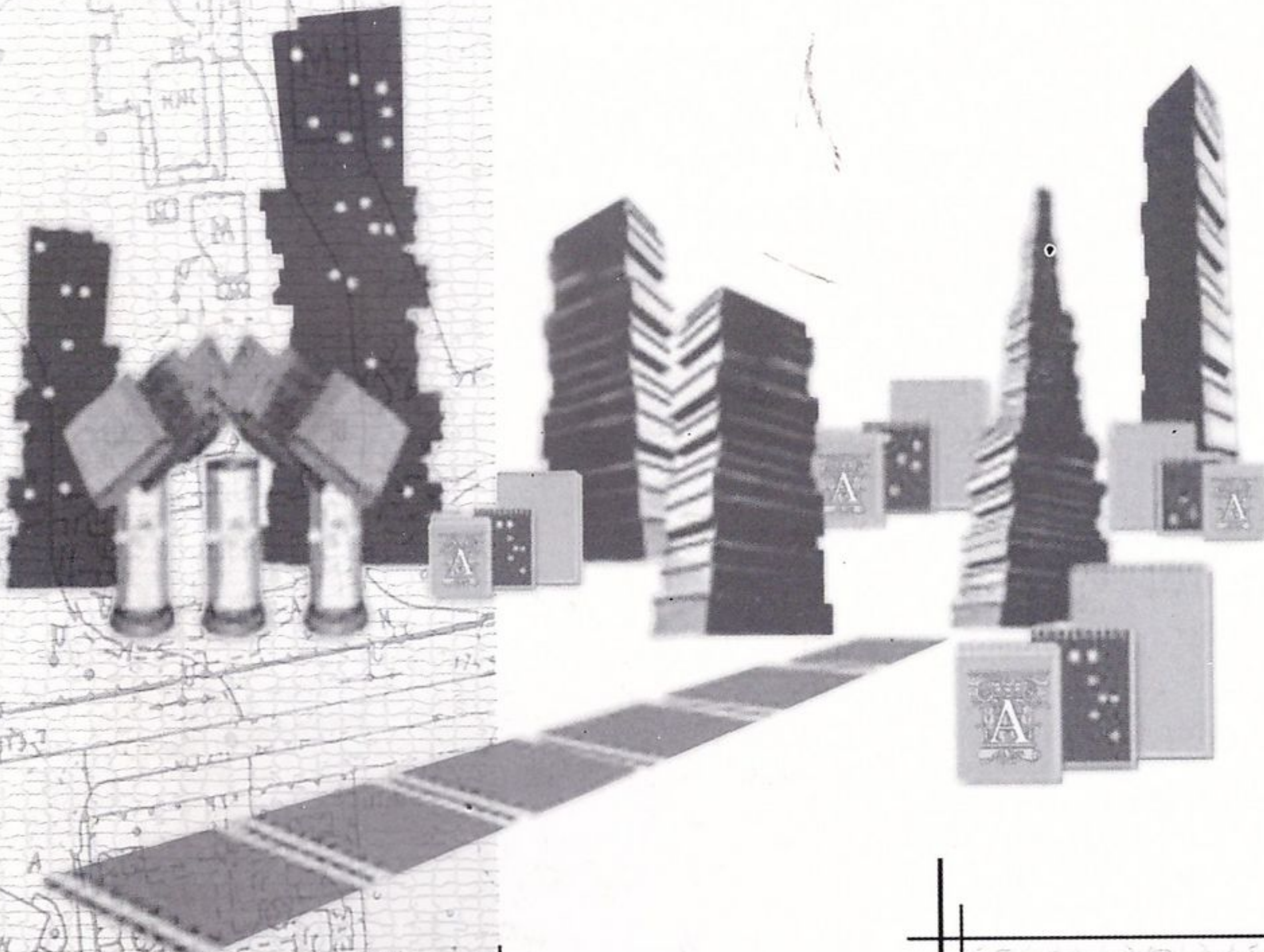

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА
НАУКИ УКРАЇНИ

№1

НАЦІОНАЛЬНИЙ
АВІАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

КИЇВ 2009

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Науково-технічний збірник

Заснований у 2009 році

Випуск № 1

Київ НАУ 2009

УДК 711.11; 711.112

Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник / - К.: НАУ, 2009. - Вип. 1. - 160 с. Українською та російською мовами.

В збірнику висвітлюються проблеми теорії і практики архітектури, містобудування, територіального планування, будівництва.

Проблемы развития городской среды: Научно-технический сборник / - К.: НАУ, 2009. - Вып. 1. - 160 с. На украинском и русском языках.

В сборнике освещены проблемы теории и практики архитектуры, градостроительства, территориального планирования, строительства.

Головний редактор -	Омельяненко М.В., доктор технічних наук;
відповідальний секретар -	Степанчук О.В., кандидат технічних наук;
члени колегії:	Бевз М.В., доктор архітектури,
	<u>Білоконь Ю.М., доктор архітектури,</u>
	Верюжський Ю.В., доктор технічних наук,
	Габрель М.М., доктор технічних наук,
	Дьомін М.М., доктор архітектури,
	Єжов В.І., доктор архітектури,
	Клюшниченко Є.Є., доктор технічних наук,
	Ковальов Ю.М., доктор технічних наук,
	Ковальський Л.М., доктор архітектури,
	Кузнєцова І.О., доктор мистецтвознавства,
	Мироненко В.П., доктор архітектури,
	Панченко Т.Ф., доктор архітектури,
	Проскураков В.І., доктор архітектури,
	Слепцов О.С., доктор архітектури,
	Тімохін В.О., доктор архітектури,
	Уреньов В.П., доктор архітектури,
	Штолько В.Г. доктор архітектури.

Рекомендовано до видання вченою радою Національного авіаційного університету, протокол № 10 від 23 грудня 2009 р.

На замовних засадах

© Національний авіаційний університет, 2009

ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ПРИ ФОРМУВАННІ ОБРАЗУ ПЕРЕДСТАВНИЦЬКИХ БУДІВЕЛЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Пострадянський час звільнив архітекторів від жорсткого бюрократичного тиску державних структур та їх монополії як замовників. У силу економічних, політичних та інших проблем проектування об'єктів представницької архітектури в I пол. 90-х рр. ХХ ст. було здебільшого «паперовим», а з II пол. розпочалась активна забудова ділянок у центрах міст, яку раніше обминали державні будівельні організації з їх будівельною базою, що була розрахована на вільні території. Семіотична активність форми та її індивідуальність підкреслювались в різноманітті архітектурних рішень. В Україні, як і в інших пострадянських республіках, сучасне поняття престижу поєдналося із ностальгією по багатству та розкоші, а естетичним ідеалом багатства в ХХ ст. слугує еkleктика та модерн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Західні і новоросійські/новоукраїнські капіталовкладення забезпечили базис будівельного буму, жертвами якого стали столиці, які першими прийняли на себе удари всіх архітектурних експериментів [1, с.46]. Головними центрами діяльності, в якій відображались нові архітектурні тенденції, стали: в Росії – Москва, Санкт-Петербург і Нижній Новгород; в Україні – Київ, Дніпропетровськ, Харків. Відкритість кордонів дозволила архітекторам на власні очі побачити сучасну західноєвропейську й американську архітектуру. Постмодернізм, який на Заході закінчив своє існування на початку 90-х років ХХ ст., в Україні, як і в Росії, набуває розвитку. Це пояснюється і відповідністю соціокультурної ситуації у пострадянських країнах характерним рисам постмодерну: відчуття універсальної порожнечі після втрати ідеологічних ілюзій; відкидання абсолютних об'єктивних істин і встановлення істин «малих», «локальних»; розгляд усіх цінностей як відносних; визнання багатогранності світу, а отже, й істин; відраза до беззастережного захисту будь-якої ідеології, теорії, вчення, твердження тощо; нарочито ігровий стиль, карнавальна атмосфера, зумисна театральність.

Мета статті. Стаття розглядає семантичне значення архітектурних об'єктів представництва України і їх складових, яке відрізняється від семантичного значення інших типологічних груп.

Основна частина. У Росії центром постмодернізму є Нижній Новгород. Ряд проектів об'єктів представницької архітектури, виконаних архітектурною майстернею під керівництвом О. Харитонова, характеризуються поєднанням

постмодерністських алюзій, що відсилають до специфічного місцевого варіанту Art nouveau початку століття та парадоксальних деконструктивістських перетворень традиційних об'ємно-просторових структур. Конкретні рішення при цьому визначаються контекстом історичного міста, яке має територію із сильною пластикою рельєфу (адміністративний будинок банку «Гарантія»). В Україні центром постмодернових пошуків вважається Дніпропетровськ. Багатофункціональний комплекс у мікрорайоні Крутогорний та бізнес-центр «Цитадель» (арх. Дольник і К) є взірцями національного постмодерну. Якщо перший будинок виражає високу, підкреслену технологічність на класично побудованому плані, то другий – це приклад театрального постмодернізму, що викликає асоціації зі спорудами Дісней-ленду: масивність у поєднанні з іграшковістю, рекламність, підкреслена різноколірністю всіх частин. Знаками представництва є маленький античний храм зі скульптурою, розміщений у фронтоні, та середня частина будинку у вигляді модернової капітелі гігантського розміру (рис. 1).

У Києві постмодернізм найбільше проявив себе у банківських спорудах. Взагалі, роль фінансового капіталу в сучасній економіці диктує особливе місце банківських будівель в архітектурі. Сьогодні саме архітектурні форми банківських адміністративних будинків покликані відображати багатство та розкіш, престиж, представництво, наявність могутнього капіталу та непохитність такого стану. Семантична мова архітектурних форм банків схожа і має вплив на мову офісів комерційних структур і представництва фірм, торгових центрів, де головною вимогою є рекламність. Скляні фасади, з випуклою центральною частиною та гранітним цоколем, оригінальне завершення будинку, розрив фронтону та «фасадні східці» в дусі Маріо Ботта – такі прикмети багатьох постмодернових київських споруд: Брокбізнесбанку на проспекті Перемоги (арх. Г.Хорхот) (рис. 2), Укрексімбанку на вул. Горького (арх. І.Шпара), монетного двору Національного банку України на Троєщині, Бориспільської митниці (арх. Л.Левчук) та Торгово-промислової палати на вул. Б.Хмельницького. Все це говорить про те, що пошуки національної своєрідності, мови сучасної архітектури ще далекі від завершення, якщо воно взагалі можливе, хоча вже зараз можна прослідкувати індивідуальний стиль кожного з авторів, проекти яких будуються.

Найпоширенішим принципом постмодернізму, якому беззастережно слідують у Росії й Україні при створенні об'єктів з функцією представництва, є контекстуалізм, відповідність місцю. Тому практика, розпочата ще в 70-ті рр. ХХ ст. – бережливе ставлення до оточення – актуальна і сьогодні. Відзначимо парадоксальність деяких споруд, виконаних у сучасних формах, матеріалах, але таких, що в силу свого «вписання» в історичне середовище

стають у ньому майже непомітними. Так, наприклад, офісний будинок (арх. С.Бабушкін, А.Мазур, Є.Яновицький) на вулиці Володимирській в Києві: розміщений у лінійному ряду старих київських будинків, вип'ячений дзеркальний круглий об'єм, в якому відображаються прилеглі будинки (слік-тек) – не лінійна, а кутова споруда, дещо брутална, але в ній присутність і відсутність одночасні (рис. 3).

Рис.1. Бізнес-центр «Цитадель» у Дніпропетровську (арх. Дольник і К)

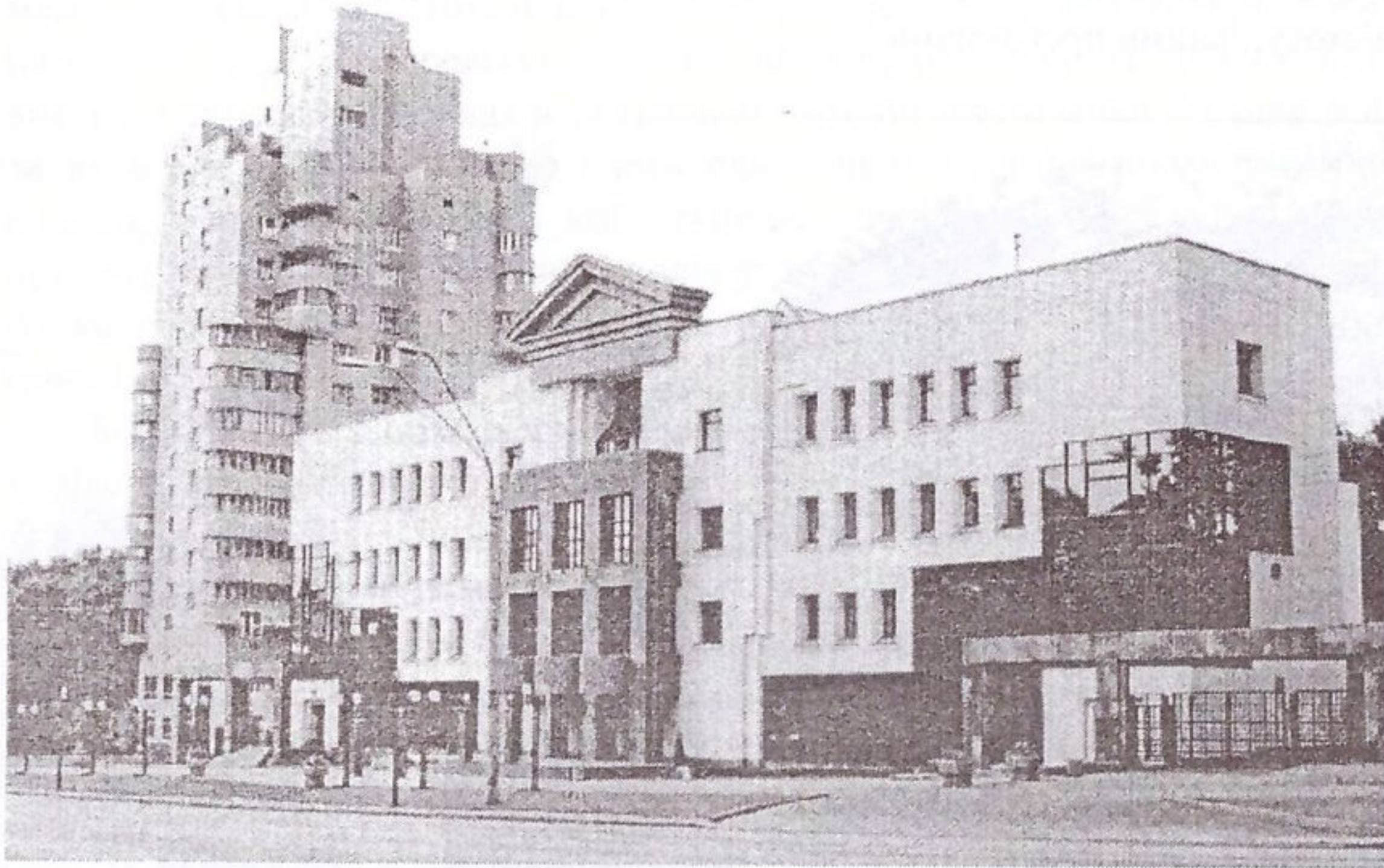

Рис. 2. Будинок Брокбізнесбанку на проспекті Перемоги в Києві
(арх. Г.Хорхот)

Внутрішня структура представницької будівлі, особливо офісної, суттєво змінилась у 90-ті рр. ХХ ст. Офіс, спроектований як зона підкресленої соціальної ієрархії, насичений атрибутами та символами влади, поступово втрачає свою привабливість на Заході, тоді як у нашій країні ще простежується змагання між чиновниками за розкіш службових кабінетів. У цьому є відголосок організаційних принципів і схем, напрацьованих у СРСР, а також бажання багатства, якого ми не знали і не могли дозволити собі раніше.

У західному світі відбувається деконцентрація великих корпорацій, їх розподіл на філії, формування дрібних і середніх компаній. Нові адміністративні будинки будуються у приміських зонах, у природному ландшафті. Що ж стосується пострадянських країн, то тут відбуваються зворотні процеси: концентрація капіталу, укрупнення комерційних структур, злиття корпорацій, активна забудова вільних ділянок у центрах міст. Як результат – створення поліфункціональних центрів. «Москва-Сіті» – міжнародний діловий центр (колектив архітекторів під кер. Б.Тхора), на Краснопресненській набережній Москви – приклад такого поліфункціонального центру, який являє собою комплекс із висотних

будівель-комплексів різного призначення, вирішених разом із містобудівними проблемами.

Рис. 3. Офісний будинок на вул. Володимирській у Києві
(арх. С.Бабушкін, А.Мазур, Є.Яновицький)

Багатофункціональність була характерною рисою об'єктів представницької архітектури з часів її появи, коли житлова й урядова функції існували нерозривно в палацах і замках давніх правителів. Проте сучасна поліфункціональність не має аналогів в історії, бо в сучасних будівлях співіснують усі можливі функції. Але сьогодні окрім економічної доцільності власне будівлі враховується вартість земельної ділянки у центральній частині міста та залучення якомога більше зацікавлених інвесторів.

Створення такого центру в Москві вплинуло на проведення архітектурних пошуків в Україні, розпочатих з баталій навкруги Бессарабського кварталу, коли там планувалося звести баштову споруду компанії «Daewoo». Та складна політична й економічна ситуації були несприятливими для грандіозних проєктів, тому поки що подібні пошуки ведуться на папері.

Представницькі будівлі офісно-ділового призначення, завдяки своєму розміщенню, масштабності по відношенню до рядової забудови та новій для

України постмодерновій образності, стають новими фокусними точками міста, як, наприклад, готельно-офісний комплекс на Шовковичній вулиці (арх. ПТАМ „О.Комаровський”). При його будівництві на пагорбі було використано складний рельєф та граничні можливості ділянки. Чотири різні за висотою об’єми, що утворюють єдине ціле з домінантним висотним блоком, розміщеним на розі вулиць, доповнені каскадом малих архітектурних форм і зовнішніх сходів уздовж фасадів. Гаражний і офісний блоки доповнюють архітектурну пластику, збільшують виразність об’єкта (рис. 4).

Білі фасади з синім склом – прикмета багатьох сучасних громадських будівель (офісний центр «Поділ-плаза» на набережній Дніпра, офісний будинок на вул. Володимирській, арх. «Архітектурний союз», у Києві, проект бізнес-центру фірми «Емброд-Україна» арх. А.Лукін у Донецьку та ін.). Підкреслення своєрідності композиції кольором, фактурою сучасних матеріалів, пластикою окремих об’ємів, оригінальне завершення будинку шатром із конференц-залом. Будинок оснащений сучасним технологічним обладнанням претендує на стиль постмодернізм з елементами «хай-теку».

На відміну від висотних поліфункціональних об’єктів представницької архітектури постмодернових напрямків у великих містах, у провінції споруджуються будівлі, семантична мова яких продовжує традиції офіційних будівель 80-х рр. ХХ ст. Дана тенденція більш характерна для західного регіону. Найчастіше вона проявлена у поєднанні більш високої середньої частини та розпластаного низу, членуванням стіни вертикальними пілонами, ієрархічною структурою як фасаду, так і внутрішнього простору, створенням церемоніального підходу та площі перед будинком тощо. Східний регіон України виявився більш сприйнятливий до нових течій. Невеликі адміністративні будівлі, часто використані існуючі заводські цехи у процесі перебудови отримують сучасні металеві конструкції, і, таким чином, стають «хай-тековими».

Постмодерністська семантика – це мова символічних значень, алюзіонізму та цитат, контекстуального підходу. За словами А.Іконнікова, хай-тек, що розвився в руслі постмодерну виступив як епатажна гра зовнішніми ознаками техносвіту. А деконструктивізм – відкрив вихід до іраціоналістичних крайнощів «художницького» підходу до архітектури [2, с.20]. В Україні та Росії ці напрямки продовжують розвиватися у постмодерновому руслі, тоді як на Заході вони перетворились у цілком самостійні течії. В Україні та Росії хай-тек не є стилем високих технологій. З використанням його елементів в інтер’єрах і екстер’єрах пов’язана демонстрація фінансових можливостей (а отже, представництва, престижу) замовників, хоч і досить обмежених. Прикладом є офісні будинки компанії

АБВ на вулицях П'ятницькій і Третій Тверській-Ямській у Москві, офісно-комерційний центр у Шевченківському районі Києва (арх. НПАБ «Ліценз і арх.»), новий Південний вокзал та у багатьох ще нереалізованих проектах.

Рис.4. Готельно-офісний комплекс на Шовковичній вулиці
(арх. ПТАМ «О.Комаровський»)

Семантика адміністративної будівлі Верховної Ради України (арх. ПТАМ «О.Комаровський»), що недавно зведена на вул. Садовій у Києві, побудована на використанні натяків-алюзій на існуючий будинок Верховної Ради України архітектора В.Заболотного: простий кубічний об'єм;

класицистичне виділення головних приміщень і периметральне розташування допоміжних; завершення скляним куполом, символом авторитету. Не зважаючи на легкість і прозорість сучасних конструкцій, будинок мав бути вираженням масивності, нездоланності, могутності, проте його розташування по «червоній» лінії на вузькій вулиці без площі та традиційного церемоніального підходу нівелює його значимість із рядовою житловою забудовою, не дозволяє його сприйняти в цілому, а тільки по частинах. У результаті – образ представництва «не працює» (рис. 5).

З початком 90-х рр. ХХ ст. і до сьогоднішнього дня поняття престижності та представництва стало набувати великого значення не тільки для державних установ, а й для комерційної діяльності, тому виникла потреба у будівлях представництва іноземних, а пізніше і місцевих фірм. Економічна криза початку десятиліття не дозволяла споруджувати нові будівлі для цих потреб, тому великого розмаху набули реконструкція та «осучаснення» новими облицювальними матеріалами існуючих. Особливо це стосується будівель іноземних посольств, які у своїй більшості займали і займають садиби кін. ХІХ – поч. ХХ ст., в історичних, центральних районах Києва. Та ситуація почала змінюватись у середині 90-х, разом із певною стабілізацією економіки та залученням іноземних інвесторів. Так, будівля-вставка посольства Королівства Нідерланди (арх. «Atelser PRO», Гаага, «Гаразд-гурт архітектура», Київ), делікатно вписана в історичне середовище із превалюванням у ній церкви Богородиці Пирогощі завдяки хаотичному розміщенню вікон, що позбавляє геометричної жорсткості ліній новобудови та кольором стін, створеним не штукатуркою, а натуральним кольором облицювального каменю, який не контрастує з сусідніми будинками. В одному фасаді – відображення образу, символ країни та її архітектури – північна стриманість, замкненість. Внутрішня структура сучасна: неправильний багатокутник у плані, розділений на декілька частин з атріумом у центрі будівлі, на всю її висоту; оснащеність будівлі сучасним технологічним обладнанням (рис. 6).

Будівля посольства Німеччини (арх. І.Іваницький, С.Гроссман) являє собою простий кубічний об'єм, без завершення з лаконічним входом, облицьований сірою плиткою з білими вставками у міжвіконнях. Раціоналізм, лаконічність, що притаманні Німеччині, та коректне ставлення до оточуючого середовища, асоціації із будівлями урядового центру в Берліні, тільки у меншому масштабі, вказують на її призначення, відмінне від житлових будинків кін. ХІХ – поч. ХХ ст.

Рис. 5. Адміністративний будинок Верховної Ради України
(арх. ПТАМ «О.Комаровський»)

Рис. 6. Посольство Королівства Нідерланди
(арх. «Atelser PRO», Гаага, «Гаразд-гурт архітектура», Київ)

Висновки. В останнє десятиліття, з переходом на ринкові відносини, прагнення представництва, престижу стає характерним майже для кожної типологічної групи споруд, але найбільш повно ця тенденція проявляється у торговельних будівлях, кафе, ресторанах та ін., де увагу потенційних покупців залучають незвичні форми, виконані у сучасних матеріалах і конструкціях, помітні входи у поєднанні з графічною рекламою. Їх архітектура зазіхається на звання представницької, оскільки представляє не тільки вид діяльності чи торгівлі, а й достаток і певну владу хазяїв, віру в непохитність такого стану.

Список використаних джерел

1. Гозак А. Размышления о судьбах русской архитектуры XX века // Архитектурный вестник. – 2000. – № 5 (56). – С. 41- 47.
2. Иконников А.В. Архитектура: рубеж веков и выбор пути // Архитектура и строительство Москвы. – 2001. - № 2-3. – С. 20.
3. Довей К. Архитектура современной власти. // Зодчество мира. – 1998. – №2. – С. 43-45.

4. Фоменко О.А. Морфологическая информативность архитектурного образа. – Х.: Торсинг, 2002. – 310 с.

Анотація

Представницька архітектура – архітектура будівель і споруд громадського призначення (резиденцій, дипломатичних та комерційних представництв, будівель адміністративно-управлінського призначення тощо), які відображають змістовність певної епохи та несуть яскраво виражений її образ. У статті розглядається семантичне значення архітектурних об'єктів представництва України і їх складових, яке відрізняється від семантичного значення інших типологічних груп.

Аннотация

Представительская архитектура – архитектура зданий и сооружений общественного назначения (резиденций, дипломатических и коммерческих представительств, зданий административно-управленческого назначения и т.д.), отражающие содержательность определенной эпохи и несущие ярко выраженный ее образ. В статье рассматривается семантическое значение архитектурных объектов представительства Украины и ее составляющих, которое отличается от семантического значения других типологических групп.

ЗМІСТ

Авдєєва Н.Ю., Авдєєва М.С. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГАРАЖІВ У СТРУКТУРІ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ НА ТЕРИТОРІЯХ, НАБЛИЖЕНИХ ДО АЕРОПОРТІВ.....	3
Байлук Н.Г., Бармашина Л.М. КОНЦЕПЦІЯ АРХІТЕКТУРНОЇ ФОРМИ ЦЕНТРУ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	9
Бармашина Л. М. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ІНТЕГРАЦІЇ У СУСПІЛЬСТВО ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ.....	20
Бармашина Л.М., Неживова Ю. КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ НОВОГО ТИПУ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ, ЗОКРЕМА ХВОРИХ ДЦП, НА ОСНОВІ ІПОТЕРАПІЇ (лікування верховою їздою).....	26
Бібер С.Г. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ПРИ ПРОЕКТУВАННІ АВТОСТОЯНОК І ГАРАЖІВ.....	31
Болотов Г.І., Лаврова С.В. ГОЛОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЖИТЛОВИХ УТВОРЕНЬ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ	37
Бондар Ю.О. РЕКРЕАЦІЙНІ ТЕРИТОРІЇ В СТРУКТУРІ СУЧАСНИХ МІСТ І ЗОН ЇХ ВПЛИВУ	43
Васильченко В.І. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ НОВИХ ЖИТЛОВИХ УТВОРЕНЬ МАЛОПОВЕРХОВОЇ ЗАБУДОВИ В УКРАЇНІ	47
Васильченко О.В. ХУДОЖНІ ОБРАЗИ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНА СТРУКТУРА АЕРОПОРТІВ.....	52
Гльченко Д.М. ФОРМУВАННЯ ЄДИНОЇ СИСТЕМИ ОЗЕЛЕНЕННЯ ЯК МЕТОД ЕКОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОРУШЕНОГО МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА (на прикладі міст Донбасу).....	58
Калініченко О.В. ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ КОМПОЗИЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ДОПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ З АРХІТЕКТУРИ.....	64
Ковальська Г.Л. СТАНОВЛЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ У XIV-XVI СТОЛІТТІ	69

Лінда С.М. ЕТАПИ ПРИСУТНОСТІ ІСТОРИЗМУ В СВІТОВОМУ АРХІТЕКТУРНОМУ РОЗВИТКУ	76
Михалевич В.В. СИМВОЛИ ХРАМУ ТА ІКОНИ У ХРИСТІЯНСЬКОМУ СЕРЕДНЬОВІЧЧІ	86
Семироз Н.Г. КОНЦЕПЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНО-ЛОГІСТИЧНОГО ПАРКУ	90
Степанчук О.В. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ МОНИТОРИНГУ ВУЛИЧНО-ДОРОЖНЬОЇ МЕРЕЖІ МІСТ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ АЕРОКОСМІЧНИХ ЗНІМКІВ	102
Таранущенко Р.О.	112
ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДИТЯЧИХ ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ	112
Товбич В.В., Косаревський О.	117
ДО ПРОБЛЕМИ ПОЄДНАННЯ ДАВНЬОГО І СУЧАСНОГО У ЗАБУДОВІ МІСТА .	117
Трошкіна О.А. ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ПРИ ФОРМУВАННІ ОБРАЗУ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ БУДІВЕЛЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	130
Шемеліна Т.А. ВПЛИВ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА НА ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДИНИ.....	141
Шутько О.П. ДУХОВНО-НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ, ЇХ МАЙБУТНЄ В СИСТЕМІ БАЗОВОЇ ОСВІТИ	146
Шутько О.П., Хлюпын О.А. ПРИНЦИПИ ПІДВИЩЕННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ ВИРАЗНОСТІ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА В НАСЕЛЕНОМУ ПУНКТІ.....	151